

повстанськими рухами, які претендують на свою легітимацію всередині відповідних країн і за кордоном. Крім того, ще кілька десятків територій наділені деякими ознаками державності і асоційовані з іншими державами настільки нетривіальним чином, що це змушує визнавати їх статус проблемним. Деякі з невизнаних або напіввизнаних держав існують як проблемні територіальні утворення досить давно, але інші з'явилися відносно недавно в зв'язку з розпадом великих багатоскладних держав з елементами імперської організації типу СРСР. Тим часом, більшість цих утворень об'єднує наявність загальних проблем підтримки порядку і безпеки, організації політичної влади і структурування політичної спільноти на їх територіях. Багато в чому схожість цих проблем пояснюється тим, що дані політичні утворення лише частково включені в міжнародну систему взаємного визнання і гарантій. Неврегульованість міжнародного статусу ставить під питання їх державну спроможність, здатність забезпечити виконання необхідних державних функцій.

Курсант 1-го курсу ВСФП НАВС Поморянська Юлія Володимирівна

СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Одним з ключових напрямів діяльності держави полягає у виконанні завдань з захисту прав і свобод людини, охорони прав і законних інтересів державних і недержавних організацій, протидії злочинам та іншим правопорушенням. Цей різновид державної діяльності в юридичному аспекті отримав назву «правоохоронна діяльність», а інституції, що її здійснюють, – «правоохоронні органи». Ці поняття ще перебувають на стадії становлення й навколо них серед фахівців тривають активні дискусії.

Неоднозначне розуміння цих правових категорій зумовлене головним чином відсутністю чіткого визначення поняття «правоохоронні органи» в чинному законодавстві України. Зокрема ст. 1 Конституції України проголошує Україну правовою державою, одним з головних завдань якої є створення реального та діючого механізму захисту прав, свобод і охорона законом інтересів фізичних та юридичних осіб. Правоохоронна діяльність розглядається як вид державної діяльності, що здійснюється з метою охорони права, спеціально уповноваженими державними органами шляхом застосування юридичних заходів впливу в точній відповідності із законом і за неухильного дотримання встановленого порядку. Це найзагальніше визначення поняття правоохоронної діяльності, що широко використовується в правовій літературі.

Правоохоронна діяльність є багатоаспектним явищем. Вона спрямована на блокування соціальних відхилень, локалізацію соціальної напруги або правових [конфліктів](#). Складну систему правоохоронної діяльності реалізують у різних діях, а саме: правовстановлюючих, правозабезпечувальних, правопримусувальних і правовідновлювальних [\[1, с.43\]](#).

Чільне місце в правоохоронній діяльності посідає судова діяльність ([судочинство](#)), яка здійснюється виключно [судами](#). Судам належить центральне місце в системі правового захисту конституційних та інших [правових цінностей](#). Діяльність судів становить універсальний механізм із захисту й охорони права, відновлення порушеного права, припинення порушення права, розгляд [спорів \(справ\)](#) у судовому засіданні.

Окремим аспектом правоохоронної діяльності є правозахисна діяльність, яка полягає в наданні кожній особі [правової допомоги](#) спірних питаннях, а також захисті [фізичних осіб](#) від [кримінального обвинувачення](#).

[Законодавство України](#) не містить чіткого переліку [державних органів](#), які є правоохоронними. Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 р. дає неповний перелік органів, які для цілей цього Закону вважаються правоохоронними. У Законах України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. і «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» від 19 червня 2003 р. розкриваються лише основні ознаки правоохоронних органів. Низка [підзаконних нормативно-правових актів](#) містить невичерпні переліки таких органів.

Як охоронний інструмент держави, правоохоронна діяльність впливає на поведінку суб'єктів правовідносин за допомогою використання дозволів, приписів, заборон, контролю за їх додержанням і реалізацією юридичної відповідальності. До правоохоронних органів традиційно відносять органи внутрішніх справ, органи прокуратури, службу безпеки, органи державної прикордонної служби, державної податкової служби, державної митної служби, пожежної охорони, державної контрольно-ревізійної служби, низку інших органів, що здійснюють правоохоронні та правозастосовні функції.

Як уже зазначалось у законодавстві немає чіткого визначення поняття правоохоронної діяльності, немає і вичерпного переліку правоохоронних органів. У різних законодавчих актах поняття та перелік правоохоронних органів визначаються по-різному. Найширший їх перелік міститься у ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів». Термін «правоохоронні органи» згадується також у Законах України «Про громадянство України», «Про державну таємницю», «Про захист суспільної моралі», «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними», «Про контррозвідувальну діяльність», «Про основи національної безпеки України», «Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону» тощо. Окрім перелічених законів, термін «правоохоронні органи» вживається в численних нормативних актах Президента та Кабінету Міністрів.

У різних нормативно-правових актах поняття правоохоронної діяльності та правоохоронних органів тлумачаться по-різному, а часто навіть суперечать одне одному. Нечітке й суперечливе вживання законодавцем терміна «правоохоронні органи» свідчить про відсутність єдиного підходу в його розумінні й тлумаченні. Це ускладнює розв'язання теоретичних проблем у цій сфері, негативно впливає на правове регулювання компетенції правоохоронних органів, правове й соціальне становище їхніх працівників, а отже, на їхню діяльність загалом. Найприйнятніше визначення поняття «правоохоронні органи» міститься в ч. 4 ст. 1 Закону України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави», згідно з якою правоохоронні органи – державні органи, які відповідно до законодавства здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції. Проте відсутність тлумачення змісту понять «правоохоронні» та «правозастосовні» функції свідчить про неповноту цього визначення.

Правоохоронна діяльність, яку здійснюють правоохоронні органи, визначається правоохоронною функцією держави, що є об'єктивною потребою розвитку держави й суспільства та спрямована на забезпечення правопорядку. Забезпечення правопорядку може відбуватися лише в межах законності.

Відновлення порушеного права – головне завдання правоохоронних органів. Це система правомірних дій, до яких примушують фізичну або юридичну особу, що спричинила збитки або інші негативні наслідки, щодо їх відшкодування. Законодавством передбачено порядок відшкодування моральної або матеріальної шкоди, закріплено компенсаційні виплати за неправомірні дії правоохоронних органів. Діяльність правоохоронних органів є публічною, багатоплановою та підконтрольною.

У зв'язку з цим правоохоронний орган можна визначити як юрисдикційний орган, уповноважений державою виконувати в установленому законом порядку функції або завдання з охорони права, правопорядку, розслідування або запобігання правопорушенням, захисту національної безпеки, підтримання правопорядку, забезпечення стану законності.

Правоохоронна діяльність – це один з напрямів державного управління, адже вся державна діяльність потребує організації й впорядкування. За допомогою адміністративно-правового регулювання встановлюють правові засади функціонування правоохоронних органів, наприклад, органів внутрішніх справ, митних органів, органів державної податкової служби.

В юридичній науці, як і в законодавстві, не вироблено єдиного підходу до визначення поняття правоохоронної функції держави. Деякі вчені виокремлюють функцію охорони прав і свобод громадян, забезпечення законності й правопорядку. Так, В.В. Лазарев визначає функцію охорони правового порядку та охорони прав власності, інших прав і свобод громадян [2, с.285], М.С. Кельман – охорону прав і свобод громадян, забезпечення законності та правопорядку [3, с.71],

В.М. Корельський і В.Д. Перевалов – охорону правопорядку та охорону існуючих форм власності[4, с.62], а О.Ф. Скакун та О.І. Ющик – саме правоохоронну функцію держави [5, с.52; 6, с.21 – 22]. Розбіжності в поглядах різних учених стосовно правоохоронної функції держави ґрунтуються на різних підходах до розуміння поняття функціонування держави у сфері правоохоронної діяльності й зумовлені відсутністю законодавчого визначення правоохоронної функції держави.

Єдине розуміння та правове визначення понять «правоохоронна діяльність», «правоохоронні органи» та «правоохоронна функція держави», які разом складають правоохоронну систему держави, мають не лише теоретичне, а й практичне значення. Адже відсутність цього породжує нечіткість у розмежуванні компетенції та повноважень різних правоохоронних органів, дублювання їхніх функцій, паралелізм у завданнях і цілях діяльності й конфліктність у взаємовідносинах.

Отже, окреслені вище прогалини у правоохоронній системі держави необхідно усунути, прийнявши спеціальний Закон України «Про правоохоронну діяльність», де визначити правоохоронну функцію держави, поняття та перелік правоохоронних органів, цілі й завдання їхньої діяльності.

Список використаних джерел:

1. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України : підруч. / [В. Т. Білоус, О. С. Захарова, В. С. Ковальський та ін.]; відп. ред. В. Т. Маляренко. – 3-є вид., перер. і доп. – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 352 с.
2. Лазарев В. В. Теория государства и права : учеб. / В. В. Лазарев. – М., 1996. – 424 с.
3. Кельман М. С. Теория держави : навч. посіб. / М. С. Кельман. – Тернопіль, 1997. – 330 с.
4. Теория государства и права : учеб. для юрид. вузов / [С. С. Алексеев, С. И. Архипов, В. М. Корельский и др.]; под ред. В. М. Корельского и В. Д. Перевалова. – М. : ИНФРА*М-НОРМА, 1997. – 570 с.
5. Скакун О. Ф. Теория государства и права : учеб. / О. Ф. Скакун. – Х. : Консум, 2000. – 704 с.
6. Ющик О. І. Правова реформа: загальне поняття, проблеми здійснення в Україні : [монографія] / О. І. Ющик. – К. : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 1997. – 192 с.

Студент 1-го курсу ННІ№4 НАВС

Присяжнюк Маріанна

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛОЖЕНЬ СТАТТІ 63 КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ ПРИ РОЗГЛЯДІ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Відповідно до чинного законодавства у сфері адміністративного процесу, основним завданням адміністративного судочинства є захист прав і свобод фізичних осіб у сфері публічно-правових відносин із представниками органів державної влади. Виконання цього завдання відбувається в процесі розгляду справ про адміністративні правопорушення, в межах чого безпосередньо відбувається допит та опитування свідка. Разом з тим, право не свідчити проти себе та кола близьких є конституційним правом кожної особи. З цього випливає необхідність та доцільність аналізу правового статусу особи, що може не надавати пояснення у справах про притягнення до адміністративної відповідальності та умов реалізації її конституційних прав.

Розгляд справ про адміністративні правопорушення – це основна стадія провадження в справах про них, під час якої встановлення вина і забезпечення справедливого застосування норм законодавства правопорушника з метою застосування справедливих заходів адміністративного впливу чи закриття справи.

Стадія судового розгляду, згідно з КУпАП, включає три етапи: підготовку справи до судового розгляду; розгляд справи у суді; прийняття по ній постанови. В межах судового розгляду безпосередньо відбувається опитування свідка та заслуховуються пояснення самого правопорушника. Однак, право не свідчити проти себе та кола близьких є конституційним правом